

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Dobrovičova č. 12, 812 66 Bratislava

Štátna veterinárna a potravinová správa SR

Botanická č. 17, 842 13 Bratislava

**Chovateľský program na rezistenciu oviec voči
prenosným spongiformným encefalopatiám - scrapie
v Slovenskej republike pre rok 2019**

Predložil:

prof. MVDr. Jozef Bíreš, DrSc.

Hlavný veterinárny lekár SR

Schválil:

Ing. Gabriela Matečná

Podpredsedníčka vlády SR

**Ministerka pôdohospodárstva
a rozvoja vidieka SR**

Bratislava, december 2018

- I. Zákonné právomoci**
- II. Finančné zabezpečenie**
- III. Úlohy orgánov štátnej správy v chovateľskom programe**
- IV. Chovateľský program na rezistenciu oviec voči prenosným spongiformným encefalopatiám – scrapie v Slovenskej republike**
 - 1. Ciele chovateľského programu na rezistenciu oviec voči prenosným spongiformným encefalopatiám – scrapie
 - 2. Vymedzenie pojmov
 - 3. Význam genotypizácie oviec
 - 4. Scrapie a jeho história výskytu na území Slovenskej republiky
 - 5. Zaradenie fariem do chovateľského programu
 - 5.1 Špecifické požiadavky na samčiu populáciu
 - 5.2 Špecifické požiadavky na samičiu populáciu
 - 5.3 Rámec pre uznávanie štatútu odolnosti čried oviec voči TSE - scrapie
 - 6. Systém hlásenia choroby
 - 7. Veterinárne požiadavky na zaraďovanie a premiestňovanie oviec v SR
 - 7.1 Požiadavky na zaraďovanie a premiestňovanie plemenných baranov a plemenných oviec vyšetrených na genotypizáciu
 - 7.1.1 Samčia populácia
 - 7.1.2 Samičia populácia
 - 7.2 Nákup zvierat v Európskej únii
 - 7.2.1 Samčia populácia
 - 7.2.2 Samičia populácia
 - 7.3 Dovoz zvierat z tretích krajín
 - 7.3.1 Samčia populácia
 - 7.3.2 Samičia populácia
 - 8. Laboratórne zabezpečenie programu
 - 9. Zadávanie úkonov podľa kódov do veterinárneho informačného systému (VIS)
 - 10. Evidencia a archivácia záznamov
- V. Metodika kontrol dodržiavania chovateľského programu**
 - 1. Metodika kontrol RVPS
 - 2. Metodika kontrol ŠVPS SR
- VI. Platnosť**
- VII. Prílohy**

I. Zákonné právomoci

Právnym podkladom pre chovateľský program sú:

- Ø **Zákon č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti** v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 39/2007 Z. z.“)
- Ø **Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 999/2001**, ktorým sa stanovujú pravidlá prevencie, kontroly a eradikácie niektorých prenosných spongiformných encefalopatií v platnom znení (ďalej len „nariadenie (ES) č. 999/2001“)
- Ø **Grant Komisie (EÚ), ktorým sa schvaľujú národné programy a súvisiace finančné prostriedky pre rok 2019** (ďalej len „Grant Komisie (EÚ)“)
- Ø **Zákon NR SR č. 194/1998 Z. z. o šľachtení a plemenitbe hospodárskych zvierat a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov** (ďalej len „zákon č. 194/1998 Z. z.“)
- Ø **Nariadenie vlády SR č. 107/2008 Z. z. z 12. marca 2008 o úhrade za vykonanie štátnych veterinárnych činností súkromnými veterinárnymi lekármi** (ďalej len „nariadenie vlády č. 107/2008 Z. z.“)
- Ø **Vyhláška MPRV SR č. 18/2012 Z. z. z 13.1.2012 o identifikácii a registrácii oviec a kôz v znení vyhlášky MPRV SR č. 49/2015 Z. z., č.102/2017 Z. z.** (ďalej len „vyhláška č. 18/2012 Z. z.“)
- Ø **Sadzobník laboratórnej diagnostiky** vydaný ŠVPS SR platný od 1.1.2019 (ďalej len „Sadzobník laboratórnej diagnostiky pre rok 2019“).

II. Finančné zabezpečenie

Finančné krytie chovateľského programu na rezistenciu oviec voči prenosným spongiformným encefalopatiám (ďalej len „TSE“) je zabezpečené na základe platnej legislatívy z týchto zdrojov:

1. rozpočtu Štátnej veterinárnej a potravinovej správy Slovenskej republiky (ďalej len „ŠVPS SR“)
 - vyšetrenie vzoriek krvi na genotypizáciu podľa Sadzobníka laboratórnej diagnostiky pre rok 2019;
2. rozpočtu regionálnej veterinárnej a potravinovej správy (ďalej len „RVPS“) z finančných prostriedkov pridelených na TSE;
 - úkon odber vzorky krvi na genotypizáciu podľa nariadenia vlády č. 107/2008 Z. z.
3. štátneho rozpočtu Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) transferom z Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky (ďalej len „MPRV SR“);
4. Európskej únie - Grant Komisie (EÚ) pre rok 2019.

III. Úlohy orgánov štátnej správy v chovateľskom programe

Chovateľský program schvaľuje MPRV SR na návrh hlavného veterinárneho lekára.

Orgánom zodpovedným za dohľad, koordináciu a kontrolu orgánov zodpovedných za výkon chovateľského programu je ŠVPS SR.

Príslušným orgánom zodpovedným za výkon, kontrolu a dodržiavanie chovateľského programu je RVPS.

Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku – družstvo (ďalej len „ZCHOK“), Slovenský zväz chovateľov, vlastníci a držitelia oviec zodpovedajú za dodržiavanie podmienok a požiadaviek určených chovateľským programom.

IV. Chovateľský program na rezistenciu oviec voči TSE – scrapie v SR

1. Ciele chovateľského programu na rezistenciu oviec voči prenosným spongiformným encefalopatiám – scrapie

Cieľom chovateľského programu na rezistenciu oviec voči TSE – scrapie v SR (ďalej len „chovateľský program“) je selektovať plemenné zvieratá – ovce, ktoré sú plemenami domáceho pôvodu alebo tvoria významnú populáciu na území SR na rezistenciu voči TSE hlavne scrapie.

2. Vymedzenie pojmov

Na účely tohto chovateľského programu sa použijú pojmy uvedené v nariadení (ES) č. 999/2001 a v príslušných právnych predpisoch, ktoré tvoria právny podklad tohto programu.

Z hľadiska šľachtiteľského a chovateľského sa v programe používajú nasledovné pojmy:

- ✓ Šľachtiteľský chov – chov čistokrvných plemenných oviec s nadpriemernou genetickou hodnotou, zapísaných v plemennej knihe oviec, zapojený do kontroly úžitkovosti, s prideleným štatútom šľachtiteľského chovu.
- ✓ Šľachtiteľsko-experimentálny chov – chov zapojený do kontroly úžitkovosti, s prideleným štatútom šľachtiteľsko-experimentálneho chovu, v ktorom sa realizuje schválený program zošľacht'ovania. Ovce sú zapísané do plemennej knihy resp. plemenného registra oviec.
- ✓ Rozmnožovací chov - chov čistokrvných plemenných oviec s priemernou genetickou hodnotou, zapojený do kontroly úžitkovosti, s prideleným štatútom rozmnožovacieho chovu. Ovce sú zapísané alebo podmiennečne zapísané do plemennej knihy oviec.
- ✓ Úžitkový chov – chov nespĺňajúci požiadavky šľachtiteľského a rozmnožovacieho chovu, bez známeho pôvodu zvierat.
- ✓ Plemenné ovce – plemenné bahnice, plemenné jarky a plemenné jahničky v šľachtiteľských, šľachtiteľsko-experimentálnych a rozmnožovacích chovoch, s kontrolou úžitkovosti so známym pôvodom po oboch rodičoch.
- ✓ Plemenný baran – baran so známym pôvodom po oboch rodičoch, ktorý má na základe posúdenia výberovej komisie vydané potvrdenie o pôvode.
- ✓ Aukčný baran – baran do 18 mesiacov veku, pochádzajúci zo šľachtiteľského, resp. šľachtiteľsko-experimentálneho chovu pripravovaný od odstavu do hodnotenia výberovou komisiou.
- ✓ Jahnička – mladá ovca samičieho pohlavia od odstavu do 8 mesiacov veku.
- ✓ Jarka - mladá ovca samičieho pohlavia od 8 mesiacov veku do prvého obahnenia.

3. Význam genotypizácie oviec

Zvieratá nikdy nemenia svoj genotyp. Jeden test počas života stačí na definovanie vnímavosti alebo rezistencie voči scrapie. Scrapie predstavuje významný zdravotný problém v populácii oviec nielen na území SR, ale aj celej Európskej únii (ďalej len „EÚ“).

Doposiaľ neexistuje žiadna validovaná rutinná diagnostická metóda na rozlíšenie medzi bovinou spongiformnou encefalopatiou (ďalej len „BSE“) a infekciou scrapie u živých oviec. Infekcia BSE nebola doposiaľ potvrdená za prirodzených podmienok u oviec. Existuje však určitá neistota, či by sa z BSE mohla infikovať populácia oviec a či môže byť stále infekcia v tejto populácii prítomná.

Výskumy ukázali, že niektoré genotypy priónového proteínu u oviec prispievajú k rezistencii voči scrapie. Ukazuje sa, že podobne geneticky determinovaná rezistencia voči BSE existuje u oviec vystavených orálnej infekcii BSE za experimentálnych podmienok.

Test genotypizácie určuje, či sú zvieratá vnímavé alebo rezistentné voči scrapie, nie či majú (sú choré na) scrapie.

4. Scrapie a jeho história výskytu na území SR

Scrapie je jednou z chorôb oviec a kôz patriacich medzi TSE s fatálnym priebehom a postihujúcou centrálnu nervovú sústavu. Je to choroba známa už vyše 200 rokov. Ide o chorobu, ktorú:

- a) je pomerne ťažko kontrolovať;
- b) doposiaľ neexistuje žiadny rutinný test na diagnostiku tejto choroby u živých zvierat;
- c) pôvodca a jeho prenos nie sú doposiaľ úplne preskúmané;
- d) neexistuje žiadna možnosť liečby;
- e) pôvodca je odolný voči väčšine dezinfekčných prostriedkov;
- f) infekcia môže byť prenášaná ovcami, ktoré neprejavujú žiadne klinické symptómy.

Prvý úradne potvrdený prípad scrapie na území SR bol zaznamenaný v roku 2003 v okrese Košice - okolie. V tom istom roku bol potvrdený výskyt tejto choroby u ďalších troch oviec, pochádzajúcich z dvoch ďalších fariem.

Počet diagnostikovaných prípadov scrapie v rokoch 2003 – 2018 u oviec v SR

Rok																
2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018**	Spolu
4	31	9	9/1*	8	27	1*	2/3*	6/4*	0/3*	0/4*	6/4*	3/3*	10/5*	15/5*	0/5*	130/38*

* atypická scrapie

** od 1.1.2018 do 06.12.2018

Od roku 2003 do 06.12.2018 bolo v SR spolu diagnostikovaných 168 prípadov scrapie.

Podrobné informácie v súvislosti s potvrdenými prípadmi scrapie v SR (deň potvrdenia choroby, miesto a hospodárstvo pôvodu zvierat'a, plemeno, vek zvierat'a, rizikovú skupinu zvierat'a vo vzťahu k jeho vnímavosti voči scrapie, genotyp zvierat'a, špecifikácia choroby scrapie) sú zverejnené na www.svssr.sk a sú priebežne aktualizované.

Atypická scrapie

V roku 1998 bol v Nórsku zaznamenaný výskyt choroby scrapie u oviec označenej ako Nor98, ktorá sa svojím priebehom odlišovala od dovtedy známych foriem scrapie, na základe čoho bola označená ako „atypická“ forma scrapie. Od roku 2002, keď bol v EÚ zavedený aktívny monitoring TSE u malých prežúvavcov boli aj v ďalších krajinách diagnostikované nové prípady atypických foriem scrapie, ktoré sa odlišovali aj od pôvodnej formy Nor98. V súvislosti s touto situáciou bolo potrebné zaviesť jednotné pravidlá pre definovanie rôznych foriem TSE u malých prežúvavcov. V súčasnosti prebieha neustály výskum nových foriem TSE v populácií malých prežúvavcov.

Od roku 2003 do 06.12.2018 nebola v SR diagnostikovaná scrapie u kôz. Chovateľský program sa začal v SR realizovať v roku 2004.

5. Zaradenie fariem do chovateľského programu

Do chovateľského programu sa zaraďujú farmy so zvieratami s vysokou genetickou hodnotou, šľachtiteľsko-experimentálne, šľachtiteľské a rozmnožovacie chovy.

Požiadavkou a cieľom selekcie na základe genotypizácie je postupná fixácia alely ARR u všetkých plemien chovaných v SR a predovšetkým v šľachtiteľských chovoch.

Zoznam chovov zaradených do chovateľského programu pre daný kalendárny rok predkladajú Plemenárske služby Slovenskej republiky š. p., ktoré tento zoznam chovov každoročne vypracovávajú na základe spolupráce so ZCHOK a Slovenského zväzu chovateľov.

Jedná sa o chovy, ktoré sú podľa § 9 ods. 1 zákona č. 194/1998 Z. z. zaradené do zoznamu šľachtiteľsko-experimentálnych, šľachtiteľských a rozmnožovacích chovov a v ktorých sa realizuje program zošľachtovania schválený Šľachtiteľskou radou pri ZCHOK.

Vyšetrenie na genotypizáciu sa stáva podmienkou na zaradenie do plemenitby:

- a) baranov - to znamená, že všetky aukčné barany a plemenné barany **musia byť pred zaradením do chovu - pred pripúšťaním vyšetrené na rezistenciu voči TSE - scrapie,**
- b) všetkých jariet (a jahničiek)

Všetky zvieratá na farme musia byť individuálne označené a musia byť zaevidované v centrálnej evidencii hospodárskych zvierat (ďalej len „CEHZ“) v súlade s platnou legislatívou.

Podľa § 19 zákona č. 39/2007 Z. z. musia byť zvieratá identifikované a ich identifikačné údaje musia byť registrované v CEHZ. Podrobnosti o identifikácii oviec sú uvedené vo vyhláske č. 18/2012 Z. z. Všetky chovy oviec a kôz musia byť registrované v databáze CEHZ.

Premiestňovanie a zaraďovanie zvierat do všetkých chovov sa povolí len v súlade so stanovenými podmienkami v tomto chovateľskom programe.

Odber vzoriek (krvi) na genotypizáciu vo vybraných chovoch oviec podľa zoznamu vykonajú súkromní veterinárni lekári, ktorí majú s príslušnou RVPS uzatvorenú platnú zmluvu na výkon odborných veterinárnych činností (ďalej len „SVL“) v danom roku.

Každá vzorka krvi odobratá na genotypizáciu v minimálnom množstve 5 ml musí byť zaslaná do určeného príslušného laboratória a musí byť sprevádzaná Žiadosťou na veterinárne laboratórne vyšetrenie genetickej vnímavosti malých prežúvavcov na scrapie (http://www.svssr.sk/dokumenty/zakladne_info/10_LD_09-01.pdf) (ďalej len „žiadosť na laboratórne vyšetrenie“) v ktorej sa označí dôvod vyšetrenia chovateľský program.

Klasifikácia genotypov do skupín na základe odolnosti voči scrapie:

- I. skupina – ARR/ARR
- II. skupina – ARR/ARQ, ARR/ARH, ARR/AHQ
- III. skupina – AHQ/AHQ, ARH/ARH, ARH/ARQ, AHQ/ARH
AHQ/ARQ, **ARQ/ARQ***
- IV. skupina – ARR/VRQ
- V. skupina – ARQ/VRQ, ARH/VRQ, AHQ/VRQ, VRQ/VRQ

* genotyp oviec ARQ/ARQ je v EÚ zaradený do III. skupiny odolnosti voči scrapie. SR genotyp ARQ/ARQ u oviec vyhodnotila ako rizikový u našich plemien a vyraduje ovce

s týmto genotypom z dôvodu, že v SR sa často vyskytuje alela ARQ u potvrdených pozitívnych prípadoch scrapie.

RVPS po vykonaní testu na genotypizáciu v určenom príslušnom laboratóriu a po doručení výsledku vyšetrenia, vystaví pre testované zviera s genotypom I., II. a III. (okrem ARQ/ARQ) skupiny certifikát o genotypizácii „Osvedčenie o genotypizácii“ (príloha č. 2), v ktorom musí byť uvedené identifikačné číslo zvieratá, číslo CEHZ chovu, genotyp, číslo protokolu laboratórneho vyšetrenia, použitá metóda vyšetrenia a laboratórium, ktoré vzorku vyšetřilo.

5.1 Špecifické požiadavky na samčiu populáciu

- a. všetky **aukčné barany, plemenné barany** (ďalej len „barany“) pred zaradeným do chovu na pripúšťanie musia byť vyšetrené testom na genotypizáciu a následne:
 - I. všetky barany s alelou VRQ a všetky s genotypom ARQ/ARQ musia byť zabité alebo vykastrované do 6 mesiacov od stanovenia genotypu a nesmú byť použité v žiadnom chove na plemenitbu;
 - II. takéto zvieratá nesmú byť premiestnené do iného chovu, **nesmú opustiť hospodárstvo, okrem premiestnenia na zabitie na bitúnok do 6 mesiacov od stanovenia genotypu;**
- b. v chove (na farme) sa za účelom pripúšťania **nesmú použiť žiadne barany, ani sperma od baranov, ktoré neboli testované genotypizáciou a nemajú vydaný certifikát o genotypizácii podľa bodu 7.1.1;**

5.2 Špecifické požiadavky na samičiu populáciu

- a. **plemenné ovce** vyšetrené na genotypizáciu, ktoré sú nosičom alely **VRQ** a s genotypom alel **ARQ/ARQ** nesmú byť použité v chove na plemenitbu; nesmú byť premiestnené do iného chovu, nesmú opustiť hospodárstvo, okrem premiestnenia na zabitie na bitúnok a ich potomstvo (jahňatá) môže byť určené len na jatočné účely;
- b. **plemenné jarky a jahničky** vyšetrené na genotypizáciu, ktoré sú nosičom alely **VRQ** a s genotypom alel **ARQ/ARQ** sa premiestnia na zabitie na bitúnok najneskôr do 6 mesiacov od vyšetrenia testom na genotypizáciu;
- c. **plemenné bahnice** vyšetrené na genotypizáciu, ktoré sú nosičom alely **VRQ** a s genotypom **ARQ/ARQ** nesmú byť použité v chove na plemenitbu; nesmú byť premiestnené do iného chovu, nesmú opustiť hospodárstvo, okrem premiestnenia na zabitie na bitúnok a to najneskôr do 5 rokov od vyšetrenia testom na genotypizáciu. Ich potomstvo (jahňatá) môže byť určené len na jatočné účely;

5.3 Rámec pre uznávanie štatútu odolnosti čried oviec voči TSE - scrapie

V rámci chovateľského programu je možné čriede oviec udeliť nasledovné 2 štatúty:

- a) **štatút čriedy na úrovni I.**, sú čriedy zložené výlučne z oviec s genotypom **ARR/ARR**
- b) **štatút čriedy na úrovni II.**, sú čriedy, ktorých potomstvo splodili výlučne barany s genotypom **ARR/ARR**.

Štatúty odolnosti čried oviec voči TSE – scrapie udeľuje príslušná RVPS na základe podanej písomnej žiadosti vlastníka, držiteľa zvierat. Súčasťou žiadosti musia byť predložené zoznamy všetkých zvierat na farme s uvedením ich identifikačných čísiel spolu s príslušnými certifikátmi o genotypizácii.

RVPS zašle informácie na ŠVPS SR v termíne do 15 dní pri udelení, zmene, zrušení štatútu odolnosti voči TSE - scrapie (názov a CEHZ farmy, počet zvierat podľa kategórií, plemeno zvierat, dátum a stupeň I. alebo II. štatútu, pri zrušení – uvedie dôvod zrušenia).

6. Systém hlásenia choroby

Na základe § 37 ods. 2 písm. a) bod 1. zákona č. 39/2007 Z. z. je vlastník, držiteľ zvierat povinný bezodkladne hlásiť orgánu veterinárnej správy každé podozrenie na chorobu uvedenú v § 17 a choroby uvedené v prílohe č. 4, úhyn zvierat a s podozrením na tieto choroby a umožniť jeho vyšetrenie.

Na základe § 37 ods. 2. písm. a) bod 3 zákona č. 39/2007 Z. z. je vlastník, držiteľ zvierat povinný zabezpečiť prevenciu, kontrolu a eradikáciu chorôb zvierat podľa § 46 a preukázať výsledky vyšetrení príslušnému orgánu veterinárnej správy.

7. Veterinárne požiadavky na zaradovanie a premiestňovanie oviec v SR

Podmienkou na premiestňovanie oviec medzi chovmi na území SR je vystavenie sprievodného dokladu v znení ustanovenia § 20 v súlade s § 6 ods. 2 písm. f) zákona č. 39/2007 Z. z.

Základnou podmienkou na premiestnenie oviec je:

- registrácia farmy a zvierat v CEHZ,
- individuálne označenie oviec,
- klinické vyšetrenie premiestňovaných zvierat určených na chov a produkciu,
- plnenie kritérií na udržanie štatútu úradne bez výskytu TSE- scrapie,
- plnenie monitoringu chorôb podľa plánu veterinárnej prevencie a ochrany pre daný rok a jeho výsledky,
- prípadne laboratórne vyšetrenia premiestňovaných zvierat na príslušné choroby a vykonaná určená špecifická profylaxia.

Veterinárny inšpektor RVPS (ktorý spĺňa podmienky uvedené v § 36 zákona č. 39/2007 Z. z.) vystavuje sprievodný doklad na premiestňovanie zvierat (ďalej len „sprievodný doklad“) po splnení podmienok na premiestnenie oviec.

Sprievodný doklad zvierat určených na chov a produkciu:

- platí 10 dní od jeho vystavenia v mieste pôvodu zvierat na základe overenia podmienok stanovených na jeho vystavenie,
- platí pre skupinu zvierat určených na premiestnenie do toho istého chovu, v ktorom sa uvedie identifikácia všetkých premiestňovaných zvierat.

Povinnosťou vlastníka, držiteľa zvierat je pred každým premiestnením oviec určených na zabitie na bitúnku doplniť údaje týkajúce sa časti II. - identifikácie zvierat v sprievodnom doklade.

SVL na základe poverenia príslušnej RVPS vystaví potvrdenie o klinickej prehliadke premiestňovaných zvierat a potvrdenie o klinickej prehliadke stáda (časť III.).

Doklady musia sprevádzať zásielku zvierat až na miesto určenia (§ 37 ods. 2 písm. c) ods. 3 a ods. 4 zákona č. 39/2007 Z. z.)

7.1 Požiadavky na zarad'ovanie a premiestňovanie plemenných baranov a plemenných oviec vyšetrených na genotypizáciu

Všetky barany určené na plemenitbu (pripúšťanie) musia byť vyšetrené testom na genotypizáciu. Podmienkou premiestnenia baranov určených na plemenitbu je vystavený certifikát o genotypizácii príslušnou RVPS. Tento certifikát o genotypizácii musí sprevádzať barana pri každom premiestňovaní.

Jarky (jahničky) určené na plemenitbu musia byť vyšetrené testom na genotypizáciu. Podmienkou zaradenia a premiestnenia jariek (jahničiek) určených na plemenitbu je vystavený certifikát o genotypizácii príslušnou RVPS. Tento certifikát o genotypizácii musí sprevádzať jarky (jahničky) pri každom premiestňovaní.

Premiestňované zvieratá do chovu a zvieratá určené na ďalší chov musia spĺňať minimálne rovnaké kritériá (nesmú mať nižšie) štatútu, ako je štatút farmy určenia.

7.1.1 Samčia populácia

a) do šľachtiteľ'sko-experimentálnych, šľachtiteľ'ských a rozmnožovacích chovov sa povoľuje premiestnenie a zaradenie

- spermy od baranov **ARR/ARR**
- a
- baranov s alelami: **ARR/ARR, ARR/ARH, ARR/AHQ**
- a
- baranov s alelami **ARR/ARQ** len na plemenné ovce s genotypom bez alely ARQ (v prípade, že je známy genotyp samice);

b) do úžitkových chovov sa povoľuje zaradenie baranov a spermy od baranov s genotypom: **ARR/ARR, ARR/ARQ, ARR/ARH, ARR/AHQ, AHQ/AHQ, ARH/ARH, AHQ/ARH, ARH/ARQ, AHQ/ARQ.**

Barany s genotypom **ARQ/ARQ, ARR/VRQ, ARQ/VRQ, ARH/VRQ, AHQ/VRQ, VRQ/VRQ** je zakázané zarad'ovať a premiestňovať z chovu, okrem premiestnenia na zabitie na bitúnok. Tieto barany a ich sperma nesmú byť zaradené do žiadneho chovu ani na pripúšťanie v rámci úžitkového chovu.

7.1.2 Samičia populácia

a) do šľachtiteľ'ských, šľachtiteľ'sko-experimentálnych a rozmnožovacích chovov sa povoľuje zaradenie a premiestnenie

- oviec (jahničky a jarky) s genotypom: **ARR/ARR, ARR/ARH, ARR/AHQ**
- oviec (jahničky a jarky) s genotypom **ARR/ARQ** – **obmedzené použitie** pripúšťať len baranmi s genotypom bez alely ARQ

b) do úžitkových chovov sa povoľuje zaradenie a premiestnenie **oviec** s genotypom: **ARR/ARR, ARR/ARQ, ARR/ARH, ARR/AHQ, AHQ/AHQ, ARH/ARH, AHQ/ARH, ARH/ARQ, AHQ/ARQ.**

Ovce so stanoveným genotypom **ARQ/ARQ, ARR/VRQ, ARQ/VRQ, ARH/VRQ, AHQ/VRQ, VRQ/VRQ** je zakázané zaraďovať do chovu a premiestňovať z chovu, okrem premiestnenia na **zabitie na bitúnok** podľa *bodu 5.2*. Tieto ovce nesmú byť premiestnené a zaradené do žiadneho chovu ani v rámci úžitkového chovu.

7.2 Nákup zvierat v EÚ

Nakúpené zvieratá nesmú mať nižší štatút ako je štatút farmy určenia.

Nakúpené barany a ovce v EÚ určené na plemenitbu musia byť vyšetrené testom na genotypizáciu. Podmienkou nákupu baranov a oviec určených na plemenitbu je certifikát o genotypizácii vystavený príslušnou úradnou autoritou členského štátu. Tento certifikát o genotypizácii musí sprevádzať barana alebo ovcu do miesta určenia spolu so zdravotným certifikátom (INTRA – dokument TRACES).

7.2.1 Samčia populácia

- a) **do šľachtiteľských, šľachtiteľsko-experimentálnych a rozmnožovacích chovov** sa povoľuje nákup
- spermy od baranov s genotypom **ARR/ARR** a
 - len baranov s genotypom **ARR/ARR, ARR/ARH;**
- b) **do úžitkových chovov** sa povoľuje nákup baranov a spermy od baranov s genotypom **ARR/ARR, ARR/ARH.**

7.2.2 Samičia populácia

- a) **do šľachtiteľských, šľachtiteľsko-experimentálnych a rozmnožovacích chovov** sa povoľuje nákup oviec s genotypom **ARR/ARR, ARR/ARH;**
- b) **do úžitkových chovov** sa povoľuje nákup oviec s genotypom **ARR/ARR, ARR/ARH.**

7.3 Dovoz zvierat z tretích krajín

Dovezené zvieratá nesmú mať nižší štatút ako je štatút farmy určenia.

Dovezené barany a ovce z tretích krajín určené na plemenitbu musia byť vyšetrené testom na genotypizáciu. Podmienkou dovezenia baranov a oviec určených na plemenitbu je certifikát o genotypizácii vystavený príslušnou úradnou autoritou tretej krajiny. Tento certifikát o genotypizácii musí sprevádzať barana a ovcu do miesta určenia spolu so zdravotným certifikátom (CVED - dokument).

7.3.1 Samčia populácia

- a) **do šľachtiteľsko-experimentálnych, šľachtiteľských a rozmnožovacích chovov** sa povoľuje dovoz
- spermy od baranov s genotypom **ARR/ARR** a
 - baranov s genotypom **ARR/ARR, ARR/ARH;**
- b) **do úžitkových chovov** sa povoľuje dovoz baranov a spermy od baranov s genotypom **ARR/ARR, ARR/ARH.**

7.3.2 Samičia populácia

a) do šľachtiteľsko-experimentálnych, šľachtiteľských a rozmnožovacích chovov sa povoľuje dovoz oviec s genotypom **ARR/ARR, ARR/ARH**;

b) do úžitkových chovov sa povoľuje dovoz oviec s genotypom **ARR/ARR, ARR/ARH**.

8. Laboratórne zabezpečenie programu

Genotypizáciu v rámci tohto chovateľského programu vykonáva:

- Národné referenčné laboratórium pre TSE (ďalej len „NRL pre TSE“) Štátny veterinárny a potravinový ústav, Veterinárny ústav vo Zvolene (VÚ Zvolen)
- Štátny veterinárny a potravinový ústav, Veterinárny a potravinový ústav v Dolnom Kubíne (ďalej len „VPÚ Dolný Kubín“).

Metodika laboratórneho zabezpečenia chovateľského programu - genotypizácie je uvedená v prílohe č. 1.

NRL TSE a VPÚ Dolný Kubín vedú databázu, ktorá obsahuje nasledovné informácie:

- a) registračné čísla všetkých fariem zaradených do chovateľského programu (CEHZ) s uvedením plemena a počtu zvierat,
- b) identifikačné čísla individuálnych zvierat, od ktorých bola odobratá a doručená vzorka,
- c) výsledky testov na genotypizáciu.

NRL pre TSE je zodpovedné za národnú databázu vykonaných genotypizácií. Poskytuje údaje o vykonaných testoch ŠVPS SR a EÚ v zmysle nariadenia (ES) č. 999/2001.

9. Zadávanie úkonov podľa kódov do veterinárneho informačného systému (VIS)

SVL po vykonaní odberu krvi na genotypizáciu v zmysle tohoto programu a doručení výsledku laboratórneho vyšetrenia, zadá kód úkonu 496 „Scrapie – genotypizácia (ovce)“ do systému VIS podľa VPO a to všetky ušné čísla, od všetkých zvierat, od ktorých bola na farme v tom istom dni odobratá a vyšetrená krv.

10. Evidencia a archivácia záznamov

RVPS vedie, zabezpečí a uchováva požadovanú evidenciu vyplývajúcu z metodiky kontrol dodržiavania chovateľského programu a archivuje minimálne po **dobu siedmich rokov vytlačený chovateľský program pre príslušný rok** a predpísanú dokumentáciu:

- kópie žiadaniek na laboratórne vyšetrenia,
- výsledky laboratórneho vyšetrenia (protokoly),
- nariadené opatrenia,
- záznamy z vykonaných kontrol,
- zrušené opatrenia,
- Osvedčenia o genotypizácii,
- potvrdenie o štátute chovu vo vzťahu k rezistencii voči scrapie.

V. Metodika kontrol dodržiavania chovateľského programu

1. Metodika kontrol RVPS

- a) po vykonanej genotypizácii u vybraných zvierat vo vybraných chovoch **nariadi RVPS opatrenia v zmysle § 8 ods. 3 písm. e) zákona č. 39/2007 Z. z. majiteľovi /držiteľovi zvierat za účelom splnenia podmienok chovateľského programu** podľa bodu 5.1 *Špecifické požiadavky na samčiu populáciu* a bodu 5.2 *Špecifické požiadavky na samičiu populáciu*,
- b) po uplynutí termínu určeného v súlade s *bodom 5.1 alebo bodom 5.2* chovateľského programu, **vykoná veterinárny inšpektor RVPS fyzickú kontrolu v chove/na farme**, dokumentačnú kontrolu v databáze CEHZ a **skontroluje splnenie nariadených opatrení v chove/na farme. Po ich splnení RVPS zruší opatrenia v zmysle § 8 ods. 3 písm. e) zákona č. 39/2007 Z. z. Ak nebudú nariadené opatrenia splnené RVPS uloží sankcie v zmysle platných predpisov**,
- c) po vykonaní testu na genotypizáciu vystaví RVPS na základe žiadosti chovateľa a podľa laboratórneho protokolu jeden certifikát o genotypizácii „Osvedčenie o genotypizácii“, ktoré vystavuje len zvieratám s potvrdeným genotypom **ARR/ARR, ARR/ARQ, ARR/ARH, ARR/AHQ a AHQ/AHQ, ARH/ARH, ARH/ARQ, AHQ/ARH, AHQ/ARQ**,
- d) RVPS vystavuje sprievodný doklad pri premiestnení zvierat tak, aby bol v súlade s chovateľským programom *bod 7.1*,
- e) RVPS zodpovedá za dôslednú kontrolu sprievodných dokladov pri premiestňovaní zvierat a Osvedčenia o genotypizácii v mieste určenia (farmy, plemenné trhy).

2. Metodika kontrol ŠVPS SR

- a) **ŠVPS SR vykonáva kontroly** dodržiavania chovateľského programu **na RVPS podľa zákona NR SR č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe v znení neskorších predpisov** (v zmysle plánu kontrol pre daný rok a na základe analýzy rizika), výkon úradných kontrol veterinárneho inšpektora RVPS v chovoch zaradených do chovateľského programu.
- b) **ŠVPS SR vykonáva audit** nad dodržiavaním chovateľského programu **na RVPS** a chovoch zaradených do chovateľského programu,
- c) **ŠVPS SR vydáva usmernenia** na vykonávanie a dodržiavanie chovateľského programu.

VI. Platnosť

Tento chovateľský program platí od 1.1.2019.

Týmto sa ruší Chovateľský program na rezistenciu oviec voči prenosným spongiformným encefalopatiám – scrapie v Slovenskej republike na rok 2018.

VII. Prílohy

1. Laboratórne zabezpečenie programu
2. Osvedčenie o genotypizácii
3. Žiadanka na vyšetrenie genetickej vnímavosti voči scrapie
http://www.svssr.sk/dokumenty/zakladne_info/10_LD_09-01.pdf

Príloha č.1

Laboratórne zabezpečenie programu

Určenie genotypu oviec sa vykonáva z genómovej DNA izolovanej z celkovej krvi alebo z buniek tkaniva (mozog, sval, lymfatické uzliny, ucho,...). Pre izoláciu nukleovej kyseliny je vhodná krv odobratá do antikoagulačného činidla EDTA, ale nie do heparínu, ktorý spôsobuje inhibíciu následnej PCR reakcie. Biologické vzorky je nutné uchovávať počas transportu v chlade (pri teplote do +4°C). Vzorky sa však nesmú zamrazovať! Aby nedochádzalo k degradácii genetického materiálu, je potrebné zabezpečiť rýchly transport do laboratória.

Princípom genotypizácie oviec je amplifikácia špecifického úseku genómovej DNA kódujúcej priónový proteín PrP metódou PCR a následne je metódou priameho sekvenovania určená primárna štruktúra nukleovej kyseliny a táto je s použitím špeciálnych softvérov transformovaná do poradia dedukovaných aminokyselín. Polymorfizmus aminokyselín je možné určiť v každej polohe amplifikovaného úseku časti génu PrP. Pre určenie genotypu oviec pre vnímavosť na scrapie sú významné polohy 136, 154, 171 prípadne 141 a 143.

Príloha č. 2

Regionálna veterinárna a potravinová správa
adresa

Osvedčenie o genotypizácii

por. číslo:..../číslo rvps/m/rok

Druh zvierat'a Pohlavie

Plemeno Dátum narodenia

Identifikačné číslo zvierat'a
CEHZ (farma):

Genotyp vyššie uvedeného zvierat'a:

Vystavené na základe výsledku laboratórneho vyšetrenia:

Použitá metóda vyšetrenia:

V dňa

.....
meno a priezvisko
úradného veterinárneho lekára

.....
podpis a pečiatka
úradného veterinárneho lekára